

DE TREI ORI VICTOR IOAN FRUNZĂ

Mircea MORARIU

Un spectacol-bijuterie

Dramaturg, eseist, filosof, Dumitru Solomon și-a legat începuturile creatoare în spațiul literaturii dramatice de teatru scurt. Pentru cine îi scrutează retrospectiv creația, pentru cel ce are curiozitatea de a-i cerceta nenumăratele texte cu caracter teoretic, unele adunate în volume (precum *Dialog interior*, Editura Eminescu, București, 1987), altele risipite prin revistele al căror suflet și arhitect a fost (*Teatrul azi* și *Scena*), pentru cei ce au avut privilegiul de a-l cunoaște, nu este deloc o necunoscută faptul că Dumitru Solomon a fost o viață întreagă partizanul acestui gen de teatru căruia i-a intuit și valențele, și dificultățile. Într-un chip strălucit, Dumitru Solomon a ilustrat, prin creația lui dramaturgică, dar și prin eseurile și editorialele sale, o afirmație a lui Tudor Arghezi care scria cândva: „*Teatrul scurt însemnează teatru concentrat și redus la expresia lui cea mai integrală. Spectacolul scurt evită lungimile inutile și sintetizează ideea și fabula piesei la minimum de durată*“. Dezvoltând zicerea autorului *Cuvintelor potrivite*, Dumitru Solomon scria în *Dialog interior*: „O piesă scurtă este o idee, o metaforă, un simbol, o parabolă, o scânteiere de viață și de gândire. Pentru scriitor, pentru regizor și pentru actori, teatrul scurt poate constitui un inegalabil exercițiu profesional, căci, eliminând

Foto: Adriana Grand

diluția, digresiunile, epica, el obligă la ritm, densitate și substanță în comunicare“. Teatrul scurt, își continuă argumentația autorul pieselor „cu filosofi“, „poate fi satiră socială, dramă psihologică, dramă istorică, comedie de moravuri, farsă, dialog filosofic, atitudine politică, document existențial, fabulă morală. Teatrul scurt poate provoca reflecție, revelații, șoc emoțional sau intelectual în aceeași măsură în care o poate face teatrul lung“.

Regizorul Victor Ioan Frunză și scenografa Adriana Grand au avut excelenta idee de a reciti piesele scurte, de la începutul creației lui Dumitru Solomon, texte care, la vremea apariției lor, au marcat o etapă în efortul de racordare a modului în care se scria literatură dramatică în România, la înnoirile aduse de feluritele forme de manifestare ale teatrului absurdului. Cei doi artiști au optat pentru șapte dintre schițele dramatice ale scriitorului, indiscutabil nu toate de aceeași valoare, nu toate de aceeași amploare ideatică, dar care au, printre altele, meritul de a releva multiplele valențe ale teatrului scurt. Sigur că *Holul comun* e o *Veciniadă* ceva mai elaborată, nu încapă îndoială că *Orient-Express* e o scriere la mijlocul distanței dintre popular și cult, ceva de genul caragialenelor *Petițiune* ori *Cum se înțeleg țărani*, iar *Pinacle* e, cel puțin până la un punct, o satiră de moravuri. *Dialog fără partener* e o mostră de umor negru, în vreme ce *Vânzări-cumpărări* apare ca o scriere teribil de ionesciană. E în afara oricărui dubiu că *Superba, nevăzuta cămilă* înseamnă și ea o mostră extraordinară de teatru absurd, în vreme ce *Apa*, pe care nu ezit să o calific drept o capodoperă a genului, e un dialog filosofic dar și o subtilă piesă de atitudine politică. Toate aceste piese dețin atributele atât de cunoscute ale teatrului scris de Dumitru Solomon – replici scânteietoare, calambururi de mare haz, automatisme, treceri dezinvolve de la planul realist la cel absurd, dar și capacitatea de a decola din cotidian și de a ajunge la alegorie.

Foto: Adriana Grand

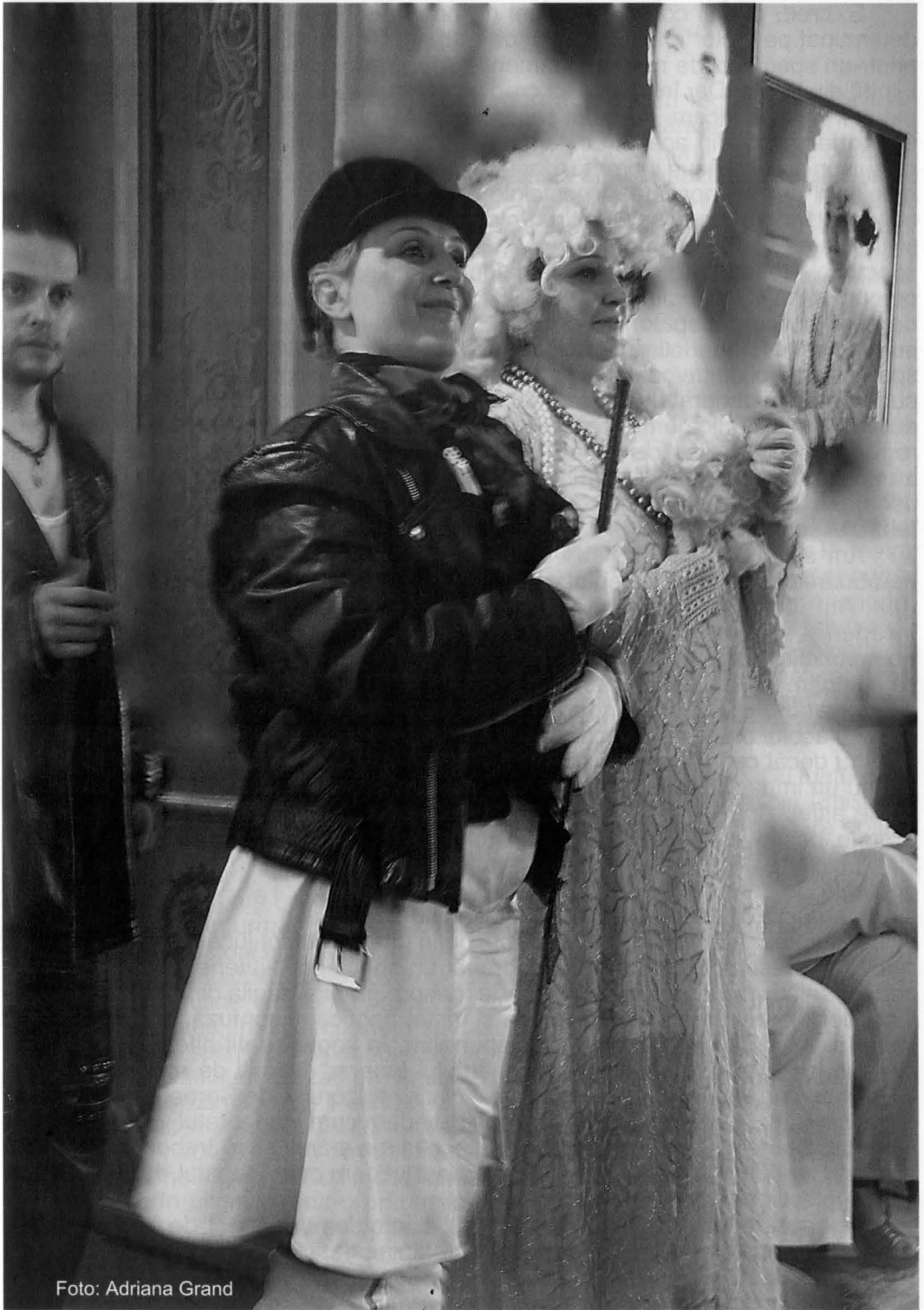

Foto: Adriana Grand

E, cred, primul considerent, cel de ordin deopotrivă estetic și ideatic, ce i-a determinat pe Victor Ioan Frunză și pe Adriana Grand să le readucă în actualitate, printr-un spectacol de mare rafinament – *Identități* – ce se joacă la Teatrul „Maria Filotti” din Brăila. Dar îmi place să cred că pentru cei doi artiști a mai contat și argumentul, hai să-i zicem, de ordin sentimental. Marii creatori – iar Frunză și Adriana Grand fac parte din această categorie specială – nu doar că își continuă drumul, cu sușuri și coborâșuri inerente, dar mai privesc, din când în când, înapoi, nu, nu cu mânie, ci cu recunoștință și nostalgie. Victor Ioan Frunză și Adriana Grand l-au cunoscut îndeaproape pe Dumitru Solomon, l-au îndrăgit, s-au bucurat de prețuirea și încurajările lui. l-au montat câteva piese, dar cred că niciodată nu au dat un spectacol atât de puternic, atât de doldora de idei, atât de subversiv și antitotalitar precum a fost *Apa*, realizat în anul 1984 la Teatrul de Stat din Oradea. Un spectacol de care criticul începător ce eram pe atunci și-l amintește mereu cu dragoste, cu însuflețire, dar și cu amărăciune. Cu însuflețire pentru că *Apa* a fost un mare spectacol, unul dintre cele mai importante văzute de mine, care a însemnat imens, cu toate că nu a durat decât vreo 45 de minute. A provocat în mine exact ceea ce dorea Dumitru Solomon – „reflecții, revelații, șoc emoțional”. Un spectacol în care regizorul, scenografa și cei trei actori (Nicolae Barosan, Daniel Vulcu și Dan Bădărău) au confirmat, prin fapta lor estetică, valoarea piesei și virtuțile genului. Cu tristețe, deoarece acel superb spectacol s-a jucat doar o singură dată, cu ocazia *Săptămâni teatrului scurt*. A fost distins cu „Marele premiu” și apoi interzis de cenzură.

Am scris cele de mai sus spre a-mi justifica și explica, într-un anume fel, nerăbdarea cu care am așteptat ca în spectacolul brăilean să se ajungă la secvența *Apa*. Am făcut parte din cortegiul funerar ce a parcurs câteva dintre superbele încăperi și spații de care dispune Teatrul „Maria Filotti” – Scara B, Sala de recepții, Foaierul mic, Foaierul Mare, Holul monumental, Holul B – dar de-abia am așteptat să ajungem în Sala Studio, acolo unde urma să se joace *Apa*. A meritat. Secvența e rezolvată regizoral și scenografic într-un mod cu totul diferit decât s-a întâmplat în spectacolul orădean de acum 25 de ani. Sigur mai puțin spectaculos, într-un alt registru decât cel baroc – atunci regizorul a făcut apel și la corul *Camerata Felix* –, dar cu un impact ideatic comparabil cu cel al spectacolului princeps. Nu se putea să fie altfel. *Apa* vorbește despre necesitatea păstrării libertății de gândire și de acțiune, despre luciditate și rațiune, despre individualitate și dreptul la decizie liberă și la unicitate. *Apa* era un protest la adresa „gândirii captive”. Era cea mai mare greșală pe care ar fi putut-o săvârși Victor Ioan Frunză și Adriana Grand dacă s-ar fi autocitat. Nu se putea să o comită. Nu au comis-o.

Altminteri, *Identități* mi se pare mai puțin un „spectacol-jucărie”, cum îl definea cineva în presa cotidiană și, mai degrabă, un spectacol-bijuterie. O meditație vie, perfect articulată despre viață și moarte, despre granița fragilă dintre ele. Un spectacol despre trecerea noastră veselă și tristă, haotică și confuză, prin lume. Cele șapte piese sunt jucate, după cum spuneam, în șapte spații diferite. Ne mutăm dintr-un loc în altul, ne integrăm „cortegiului funerar” însoțiți de muzica originală a lui Tibor Cári, executată *live*, așa cum îi place regizorului, de Cornel Cristei, rădem și ne întristăm ca-n viață, de noi și de alții, vedem cum inadaptable, „recalcitrantul” e înecat. Suntem apoi anunțați că spectacolul s-a sfârșit și că trebuie să părăsim Teatrul. Suntem conduși spre ieșire, iar afară vedem cum înecatul e scos dintr-un sac de plastic și omorât încă o dată.

Actoriște, spectacolul *Identități* nu e întotdeauna la fel de bine susținut. Există un decalaj valoric evident între rolurile masculine (Alin Florea, Marcel Turcoianu, Radu Micu) și cele feminine (Monica Zugravu-Ivașcu și Silvia Tariq) în favoarea primelor. Dar și cu acest minus, *Identități* e un spectacol care contează.